

VOJNI POLOŽAJ I ORUŽANE SNAGE NR KINE

Najpre treba podsetiti da NR Kina nije članica Varšavskog ugovora i da na prostoru Azije ne postoji nikakva slična multilateralna vojnopolitička organizacija koja bi povezivala socijalističke zemlje tog kontinenta.

I pored toga što ih nikakav pakt ne vezuje, socijalističke zemlje Azije imaju međusobne vojne ugovore na bilateralnoj osnovi, koji se, navodno, zasnivaju na isto tako čvrstim temeljima kao da se radi o paktu. Pored ovih, kao što je poznato, postoje i bilateralni ugovori između pojedinih socijalističkih zemalja Azije i Evrope, o čijoj čvrstini i vrednosti je teško dati neku realnu ocenu, naročito o postojećem ugovoru između SSSR-a i NR Kine, koji je, prema svim znacima, već odavno mrtvo slovo na papiru.

U ovom momentu bitno je uočiti činjenicu da je NR Kina, kao najveća socijalistička i ujedno najmnogoljudnija zemlja sveta, praktično van sfere uticaja dveju vodećih svetskih sila i da, u svetskim razmerama, predstavlja u izvesnom smislu protivteg na vagi ravnoteže snaga.

Stoga nije ništa čudno što čitav svet nastoji danas da što bolje upozna ovu najzagonetniju zemlju: njeno sadašnje stanje, mogućnosti i perspektive razvoja u celini, a posebno njene oružane snage. Interesovanje vanjskog sveta za NR Kinu i njenu armiju naročito je poraslo otkako je došlo do jačeg intenziviranja unutrašnje borbe u toku sprovođenja glavnih zadataka „kulturne revolucije”, kao centralnog događaja u životu te zemlje za poslednje dve godine, kao i jačeg rasplamsavanja „ideološke, borbe na spoljnopoličkom planu i sve rapidnijeg porasta njenih mogućnosti u osvajanju nuklearne energije. Ako bi se tražili osnovni razlozi ovog interesovanja, naročito s vojnog aspekta, onda bi kao najvažnije trebalo istaći sledeće činjenice:

oružane snage ove zemlje ubrajaju se među najjače na svetu¹; znatno su povećane mogućnosti NR Kine na planu proizvodnje nuklearnih borbenih sredstava;

¹ Od oružanih snaga NR Kine brojno su jače samo armije dveju svetskih supersila: SAD — oko 3,6 miliona i SSSR — oko 3,2 miliona ljudi.

to je zemlja sa najvećim brojem stanovništva na svetu, što je posebno značajno kad se razmatraju njene mobilizacijske mogućnosti²;

NR Kina ima dominantan i uticajan položaj na azijskom kontinentu;

radi se o najvećoj nerazvijenij zemlji, kojoj su za njen dalji razvoj potrebne ogromne količine raznih dobara i proizvoda čitavog sveta; ta činjenica uslovljava jačanje i proširivanje njenih veza ne samo u Aziji već i van nje;

samim svojim postojanjem, ova velika zemlja zahteva odgovarajući tretman i svoje mesto u savremenom svetu;

porast njene specifične težine u odnosu na dve svetske super-sile;

u NR Kini se odvijaju procesi čiji ishodi mogu imati uticaja na sav ostali svet, a posebno na socijalističke zemlje i razvoj socijalizma uopšte;

zahvaljujući određenoj politici zapadnih zemalja na čelu sa SAD, NR Kina ni posle skoro 20 godina svog postojanja nije članica OUN, što ima negativnih reperkusija ne samo na nju već i na čitav svet.

Kao posledica povećanja interesovanja inostranstva za NR Kinu izgleda da su se, u obrnutoj srazmeri, smanjile realne mogućnosti prikupljanja podataka o njoj. Ovo se prvenstveno odnosi na informacije o oružanim snagama, kao o jednoj od najvećih nepoznanica, na koju su verovatno i usmereni glavni naponi inostranih obavestajnih službi velikih zemalja.

Tačnost većeg dela podataka o NR Kini koji dopiru do spoljnog sveta, a posebno o njenoj armiji, najčešće zavisi od toga ko ih prenosi i lansira. Zbog toga u isto vreme postoji tendencija preuveličavanja ili negiranja stvarnog stanja, mogućnosti i perspektiva daljeg razvoja ove zemlje u celini, pa prema tome i njenih oružanih snaga.

Jedna stvar je ipak tačna — bez obzira o kom se izvoru radi — kineska armija u sadašnjoj fazi razvoja i izgradnje zemlje, naročito u poslednje dve godine, igra sve značajniju ulogu. Ona je postala glavni oslonac „Crvene garde” u ostvarivanju njenih zadataka na planu „kulture revolucije”, kao i mnogih drugih mera kojima je cilj pobeda stavova i linije Mao Ce Tunga i njegovih sledbenika. Sa tog stanovišta treba i tumačiti činjenicu da je početkom 1967. godine (za mnoge u svetu možda pomalo i neočekivano) maršal Lin Pijao, ministar narodne odbrane, naglo izbio u prvi plan — odmah posle Mao Ce Tunga, dok je u međuvremenu i zvanično proklamovan za njegovog prvog zamenika. Međutim, treba imati u vidu da u to vreme ni armija, kao celina, nije bila kompaktna i monolitna i da je i u njoj bilo suprotnih mišljenja i stavova pojedinaca ili

² Američki podaci od početka 1966. god. govore da NR Kina ima oko 760 miliona stanovnika, sa godišnjim priraštajem od oko 14 miliona. Ako su ovi podaci tačni, onda je ova zemlja krajem 1968. godine imala oko 800 miliona stanovnika. Prema japanskim izvorima, broj stanovnika, u to vreme, iznosio je oko 750 miliona.

grupa, tako da je i ovaj organizam bio potresan manjim ili većim krizama prolaznog karaktera, koje su, sad se to već može reći, brzo i energično rešavane smenjivanjem s položaja, premeštanjem, pensionisanjem i drugim „efikasnim” merama.

VOJNOPOLITIČKE KONCEPCIJE I POGLEDI NA RAT

Pri razmatranju i oceni mogućnosti izbijanja i vođenja ratova u savremenim uslovima, kao i pri definisanju svojih vojnopolitičkih koncepcija, Kinezi su, pre svega, pošli sa ovog stanovišta: a) NR Kina nije više ono što je bila pre 15 i više godina — neposredno posle završetka oslobodilačkog rata i revolucije, kada je jedino raspolagala ogromnim ratnim i revolucionarnim iskustvom, brojnom, ali slabo naoružanom i opremljenom armijom i ogromnom masom ljudskog potencijala; b) ova zemlja iz godine u godinu postaje sve značajniji faktor u životu savremenog sveta, s težnjom da postane prvorazredna svetska sila, kao što su i njeni glavni i neposredni rivali u postojećim blokovima — SSSR i SAD; c) brzim povećavanjem ekonomske baze i jačanjem svoje vojne moći, naročito nuklearnog faktora, NR Kina postaje sve veća potencijalna i realna opasnost za svetske ekonomske i vojne supersile.

Drugi važan momenat predstavlja njihova ocena kretanja savremenog sveta u sadašnjoj etapi razvoja. Pri tome, kao najvažnije, Kinezi ističu rušenje imperijalizma i kolonijalnog sistema kao preživelih formi odnosa među narodima, sve veće rasplamsavanje narodnooslobodilačkih pokreta i revolucija u svetu, sve bespoštedniju borbu između kapitalizma i socijalizma za potpunu i konačnu dominaciju, sve brže narastanje i jačanje snaga socijalizma i komunizma.

Iz takvih ocena kretanja savremenog sveta proističu i ciljevi njihove politike, koja se već godinama, posebno od 1964. godine, sprovodi u život i čije su osnovne karakteristike:

očuvati potpunu nezavisnost i integritet zemlje — bez obzira s koje strane bi opasnost mogla doći;

što pre uspostaviti i sačuvati puno jedinstvo nacije kao celine (reč je o Formozi, a verovatno i o nekim drugim teritorijama koje su sada van državnih granica NR Kine);

zadržati i dalje jačati punu slobodu svojih postupaka na spoljnjem i unutrašnjem planu, posebno u pogledu politike naoružanja (i dalje intenzivno raditi na proizvodnji nuklearnog oružja i sredstava za njegovo prenošenje, ne pristupati nikakvom sporazumu o njegovom ograničenju sve dotle dok NR Kina ne postane jaka kao i njeni glavni rivali, itd.);

očuvati sadašnje i steći nove, povoljnije uslove za još brže i uspešnije jačanje privredne moći zemlje;

učiniti sve da bi se iz neposrednog susedstva NR Kine elimini- sale postojeće američke baze, u prvom redu iz Vijetnama, Tajlanda i sa Formoze, kasnije iz Koreje, a zatim i sa niza ostrva na liniji Japan — Okinava — Filipini;

izgraditi i učvrstiti svoju uticajnu sferu na prostoru jugoistočne Azije i potpuno eliminisati uticaj SAD, SSSR-a, Indije i Velike Britanije;

na ideološkom planu uporno raditi na smanjenju ugleda i uticaja SSSR-a u svetskom komunističkom i radničkom pokretu.

Radi ostvarenja ovako zamašnih ciljeva svoje politike, Kinezi smatraju da — pored korišćenja armije kao osnovnog instrumenta za izvršenje dela tih zadataka (bilo oružanim putem ili pretnjom sile) — treba koristiti i sve ostale povoljne mogućnosti. Potrebno je, kako oni kažu, do maksimuma koristiti nacionalne, ekonomske, ideološke i druge suprotnosti među nacijama, državama, regionima i društvenim sistemima da bi se izvukla što veća korist za sebe. Potrebno je, takođe, raspirivati, podržavati i u svakom pogledu nesebično pomagati strategiju revolucija i narodnooslobodilačkih ratova kako bi se oružane snage glavnog neprijatelja — SAD vezale i angažovale na što više mesta i što dalje od granica NR Kine. Osim toga, treba dosledno i uporno sprovoditi strategiju apsolutne nepomirljivosti (pogleda i stavova) na ideološkom planu i odbijati saradnju sa SSSR-om zato što „Sovjeti saraduju sa Amerikancima na štetu interesa NR Kine”.

U pogledu mogućnosti izbijanja ratova u savremenim uslovima, Kinezi smatraju da je rat neizbežan, pa, prema tome, treba i dalje jačati vojni potencijal i orijentisati se na rat — što u praksi oni i čine već više godina. Toj praksi ide u prilog i njihova ocena da je imperijalistički-kapitalistički sistem, kao društveni poredak, u raspadanju i da taj proces treba raznim formama i postupcima ubrzati i što bolje iskoristiti. Shodno tome Kinezi smatraju da u savremenim uslovima mogu da izbiju ovi oblici rata:

međunarodni ili opšti svetski termonuklearni sukob radi konačnog obračuna između kapitalizma i komunizma i ostvarenja pune dominacije u svetu, i

narodnooslobodilački i revolucionarni ratovi lokalnog karaktera sa ograničenim ciljem.

Kinezi smatraju da je pravedan svaki rat koji vodi ili koji bi mogla da vodi jedna socijalistička zemlja i, obratno, da je nepravedan svaki rat koji vodi ili bi mogla da vodi jedna kapitalistička zemlja — bez obzira ko bi taj rat otpočeo. Takva ocena pravednosti i nepravednosti ratova u savremenim uslovima dolazi otuda, kako oni sami kažu, što je socijalizam u svojoj osnovi progresivan, a kapitalizam reakcionaran.

S obzirom na takve ciljeve i gledišta, proističu i konkretna konceptijska rešenja izgradnje i upotrebe kineskih oružanih snaga, u čemu počasno mesto zauzima nuklearni element, mada ni ostali vidovi armije — KoV, RV i RM, kao i teritorijalna komponenta, nisu zanemareni. Uz intenzivno jačanje i usavršavanje svoje armije, NR Kina nastoji da podsticanjem i pomaganjem oslobodilačkih pokreta promeni odnos snaga u svetu u svoju korist. U tom pravcu je

poslednjih godina i usmerena njena glavna aktivnost na spoljnjem planu, a prvenstveno na području jugoistočne Azije, a zatim i drugih delova ovog prostranog kontinenta, kao i na području Afrike i Latinske Amerike.

Sadašnja vojna snaga NR Kine još nije u stanju da se meri sa snagom potencijalnih protivnika. Međutim, kada NR Kina bude u stanju da svojim nuklearnim sredstvima dosegne teritoriju SAD i da masovnije podrži operacije svoje armije, naročito kopnene vojske, verovatno će i drugačije nastupati prema svojim glavnim rivalima — SAD i SSSR-u. Taj i ostali uticajni faktori, kao što su ljudski, ekonomski, geostrategijski i drugi, dovešće NR Kinu u situaciju da prevaziđe sadašnje „lokalne” okvire (podsticanje i pomaganje oslobodilačkih pokreta) i postavi se u ravnopravan položaj sa ostalim supersilama u svetu.

STRUKTURA I JAČINA ORUŽANIH SNAGA

Opšti razvoj oružanih snaga NR Kine kroz skoro 20-godišnji period njihovog postojanja (računajući vreme mirne izgradnje, tj. od dana potpunog oslobođenja zemlje 1. oktobra 1949. godine)³ — u odnosu na armije vodećih svetskih supersila — u izvesnom je zaostatku. To je posledica niza objektivnih i subjektivnih činilaca, u prvom redu niskih proizvodnih mogućnosti zemlje i slabe materijalne osnove. Osnovna razlika između kineske i, na primer, američke ili sovjetske armije ogleda se u tome što je kineska armija, gledano u celini, još uvek klasična po formi — bez obzira na činjenicu što od pre nekoliko godina raspolaže atomskom bombom (nuklearnim faktorom) sopstvene proizvodnje.

U toj armiji još uvek dominiraju poznate forme organizacije i formacije. Naime, kineske oružane snage se još uvek sastoje od tri vida oružja: kopnene vojske, ratnog vazduhoplovstva i ratne mornarice.

Ukupno brojno stanje oružanih snaga nije, kao kod većine zemalja u svetu, adekvatno veličini zemlje, odnosno njenim ukupnim ljudskim kapacitetima i drugim uticajnim faktorima, što se najbolje vidi iz pregleda:

površina u km ²	stanovni- štvo u millionima	brojno stanje armije		svega	% u odnosu na broj stanovnika
		oružane snage	ostale snage		
9.561.000	750	2,650.000	300.000	2,950.000	0,3—0,4

³ Kineska armija formirana je pre 41 godine — 1. avgusta 1927. godine.

Postotak ljudstva pod oružjem (od 0,3—0,4%) znatno je ispod proseka većine armija, koji se kreće oko 1,5%⁴. Od ukupno 300.000 ljudi označenih kao „ostale snage”, oko 230.000 je, navodno, u sastavu graničnih jedinica, a ostatak u jedinicama bezbednosti.

Kopnena vojska. U opštoj strukturi kineskih oružanih snaga, ovaj vid suvereno dominira nad ostalima. Treba istaći da je ovo najbrojnija kopnena vojska na svetu, s perspektivom da taj primat i zadrži. Njeno sadašnje brojno stanje, kao i struktura i sastav, vide se iz pregleda.

brojno stanje KoV	% od ukupnog brojnog stanja OS	broj divizija po vrstama				svega
		pešadijskih	oklopnih	konjičkih ⁶	vazduš. desant.	
2.400.000	90% ⁵	111	4	3	2	120

Većina ovih divizija nalazi se u organskom sastavu armija, kojih, navodno, ima 32. Armija se načelno sastoji od tri pešadijske divizije, tri artiljerijska puka i ostalih prištapskih delova a, zavisno od situacije, u njen sastav može ući i oklopna ili konjička divizija.

Osim ovih divizija, kopnena vojska raspolaže još i sa:

20 artiljerijskih divizija, koje svojim pukovima popunjavaju pešadijske divizije po principu pridavanja;

5 pukova pt-artiljerije;

35 mototransportnih pukova;

65 inžinjerijskih pukova;

nekoliko pukova veze.

Pored toga, kopnena vojska raspolaže i izvesnim brojem planinskih jedinica, jedinica za dejstvo u pustinji i sa nekoliko željezničko-inžinjerijskih jedinica.

Od postojećih vrsta divizija izraziti predstavnik ovog vida jeste pešadijska divizija,⁷ koja čini preko 90 procenata svih divizija KoV-a. I po ukupnom brojnemu stanju (od oko 1.350.000 ljudi) na pešadiju otpada skoro 60% celokupnog brojnog stanja KoV-a, što je daleko iznad proseka savremenih armija.

Prema nekim zapadnim izvorima, kopnena vojska danas raspolaže sa, približno, 2.000 tenkova, od čega su tenkovi T-34, T-54 i JS-2 sovjetske, a tenkovi T-59 i T-62 kineske proizvodnje; zatim, znatnim brojem oklopnih transportera, sa oko 1.000 oruđa samo-

⁴ Postotak ljudstva pod oružjem u armiji SAD je 1,8%, SSSR-a 1,5%, SR Nemačke 1%, Italije 1,1%, Turske 1,8% i Grčke 2,4% od ukupnog broja stanovništva.

⁵ U drugim armijama taj odnos se kreće između 40 i 80%.

⁶ Prema nekim podacima, to su mehanizovane divizije.

⁷ Brojno stanje pešadijske divizije iznosi oko 12.000 ljudi.

hodne artiljerije, preko 10.000 artiljerijskih cevi kalibra do 155 mm, kao i velikom količinom drugog naoružanja.

Ratno vazduhoplovstvo. Razvoj vazduhoplovstva stalno se odvijao u senci kopnene vojske. U njegovom sastavu je oko 120.000 ljudi ili preko 4⁰/₀ od ukupnog brojnog stanja oružanih snaga, što je daleko ispod procenta u drugim armijama.⁸

Prema postojećim podacima, vazduhoplovstvo je organizovano u 5—6 avio-korpusa, u čijem sastavu se nalazi preko 30 avio-divizija (pretežno lovačko-bombarderskih). Ono raspolaže sa blizu 3.000 borbenih aviona (od čega su 12 srednji bombarderi Tu-4 i oko 150 laki bombarderi tipa IL-28). Ostali aparati su pretežno tipa MIG-15 i MIG-17, a ima i manji broj aviona MIG-19 i MIG-21. Ratno vazduhoplovstvo raspolaže malom vazдушnom transportnom flotom od oko 500 aviona i helikoptera, u čijem sastavu su pretežno transportni avioni tipa An-2, IL-14 i IL-18 i helikopteri Mi-4. Ova flota može se, po potrebi, pojačati transportnim avionima civilnog vazduhoplovstva kojih, navodno, ima oko 350.

Pomenute letelice su pretežno sovjetske proizvodnje ili su proizvedene u NR Kini po sovjetskim licencama. Mesečno se proizvodi oko 20 lovaca-bombardera koji su po performansama ravni sovjetskim aparatima MIG-21. U NR Kini se proizvode, takođe, i transportni avioni i helikopteri, od čega jedan deo po sovjetskim licencama, a drugi po sopstvenim (kineskim) rešenjima.

Sistem protivvazdušne odbrane pojedinih delova i reiona nacionalne teritorije sačinjavaju radarske stanice, lovci-presretači tipa MIG-21 i izvestan broj protivavionskih raketa tipa SA-2. Izgleda da je ovaj sistem dosta dobro organizovan i usavršen, što potvrđuje i činjenica da su Kinezi u toku 1968. godine oborili nekoliko američkih izviđačkih aviona tipa U-2.

Ratna mornarica. Mada je u pogledu brojnog stanja ljudi nešto jača od ratnog vazduhoplovstva, ratna mornarica nema onaj značaj i mesto u sastavu kineskih oružanih snaga u celini koji bi se očekivao. Ona ima oko 140.000 ljudi, odnosno na nju otpada blizu 6⁰/₀ ukupnog brojnog stanja armije.

Ratna mornarica raspolaže sa preko 1.000 (po vrsti i nameni različitih) plovnih objekata, među kojima su pretežno manji brodovi — mada ima i izvestan broj većih plovnih jedinica i to: 30 podmornica (u izgradnji su, navodno, dve na nuklearni pogon), 4 razarača, 5 eskortnih razarača, 12 fregata, 18 minolovaca, 35 patrolnih brodova, 150 torpednih čamaca, 60 desantnih brodova, itd.

Treba uočiti da u sastavu mornarice nema nosača aviona, nosača helikoptera, bojnih brodova i krstarica, zbog čega se, pored ostalog, i tretira kao periferna.

⁸ Od ukupnog brojnog stanja oružanih snaga SAD na vazduhoplovstvo otpada 23⁰/₀, kod SSSR-a 15⁰/₀, SR Nemačke 22⁰/₀, Italije 16⁰/₀, itd.

Ratna mornarica je organski podeljena na tri flote i pomorsko vazduhoplovstvo, čiji se sastav i tonaža vide iz pregleda.

naziv flote	pomorske baze i luke	broj brodova u floti	tonaža	broj aviona
Severna	Čing-iao i Lušun	210	60.000	—
Istočna	Šangaj i Čou-Šan	600	180.000	—
Južna	Kanton i Čamkong	260	55.000	—
Pomorsko vazduhoplovstvo	—	—	—	500
Ukupno u mornarici		1.070	295.000	500

Daleko najjača i najvažnija je Istočna flota,⁹ što je i razumljivo s obzirom na geografsku važnost područja gde je locirana, pomorskih pravaca koje zatvara i objekata koje treba da zaštiti. Druge dve flote, naročito Severna, više su periferne i, u odnosu na Istočnu, izgleda da imaju pomoćni zadatak.

Ukoliko je tačan podatak da u sastavu mornarice nema većih plovnih objekata niti onih na nuklearni pogon, opšti zaključak bi bio da je ona izrazito lokalnog karaktera i značaja, namenjena pre svega za zadatke zaštite nacionalne teritorije — obalnog ruba i ostrva — bilo samostalno ili u sadejstvu sa jedinicama kopnene vojske i vazduhoplovstva. Posebno treba istaći njen značaj i ulogu u odnosu na zadatak sprečavanja stalno preteće invazije sa Formoze, odnosno otklanjanja neke druge opasnosti u vezi sa događajima na Dalekom istoku i boravkom američke 7. flote na Pacifiku.¹⁰

Rezerve ljudstva. Poznato je da pored ljudstva u sastavu kineskih oružanih snaga postoje i druge snage. Reč je o graničnim i jedinicama bezbednosti, kao i o snagama u sastavu Narodne milicije, koja se smatra poluvojnom organizacijom sa „nepresušnim” rezervama ljudstva za potrebe odbrane zemlje kao celine; naime, Narodna milicija je glavna snaga teritorijalne komponente, a ne operativne armije.

Granične jedinice obuhvataju oko 230.000 ljudi, a formirane su u 15 pešadijskih divizija (brojno stanje im je, navodno, 11.000—12.000 ljudi) i oko 20 samostalnih pešadijskih pukova. Težište rasporeda ovih jedinica je na granicama prema SSSR-u i NR Mongoliji. Jedinice bezbednosti raspolažu sa oko 70.000 ljudi, a njihova organizacijsko-formacijska struktura slična je jedinicama oružanih snaga.

⁹ Oko 66% brodova i 62% tonaže Ratne mornarice nalazi se u Istočnoj floti.

¹⁰ Ova flota je promenljivog sastava i najčešće raspolaže sa oko 100 brodova, i to: 3—4 nosača aviona, 2 krstarice, oko 30 razarača, oko 20 fregata, 10—12 podmornica (1—2 na nuklearni pogon), oko 20 minolovaca, a ostalo su pomoćni brodovi.

Posebno je interesantna organizacija (masovna, poluvojna) Narodne milicije, o čijem sastavu, brojnom stanju i drugim elementima postoje sasvim različiti podaci. Prema nekim informacijama, njeno brojno stanje, na primer, kreće se i do 200 miliona ljudi. Najbliži istini je, verovatno, podatak da brojno stanje ovih jedinica u slučaju potpune mobilizacije dostiže 20 miliona ljudi. Postoje, navodno, samo jezgra ovih jedinica, koje u svoj sastav treba da prime tu nepreglednu masu nepotpuno obučenog ljudstva — vojnih obveznika, koji se — zbog ograničenog broja — ne uključuju u oružane snage na odsluženje vojnog roka. Jedinice Narodne milicije se formiraju prema potrebi — popunom na teritorijalnom principu. Postoje podaci da ovo ljudstvo čuva svoju opremu kod sebe, što im, ukoliko je to tačno, omogućava brže mobilisanje i formiranje jedinica, kao i njihovo izvršenje borbenih i drugih zadataka.

Procenjuje se da svake godine iz armije iziđe preko 500.000 obučenih vojnika, što znači da su im rezerve obučenog ljudstva, samo iz perioda od 1949. do 1968. godine, veće od 10 miliona ljudi. Ovde, razume se, nije uračunata ogromna masa ljudstva koje prolazi kroz nepotpunu vojnu obuku u poluvojnim organizacijama.

VOJNOTERITORIJALNA PODELA

Interesantna je vojnoteritorijalna podela u NR Kini. Kao po pravilu (osim 2—3 izuzetka), vojna podela teritorije se ne poklapa sa postojećom administrativno-političkom podelom, prema kojoj sada u NR Kini postoji 25 provincija i 3 velika gradska rejona — opštine, dok je zemlja u vojnom pogledu podeljena na 13 vojnih oblasti. Od njih su tri oblasti prema severnoj, severozapadnoj i zapadnoj granici (Unutrašnja Mongolija, Sinkjang i Tibet) i imaju određen stepen samostalnosti u komandnom i operativnom pogledu. Navodno su direktno vezane za centralnu vladu u Peking, od koje neposredno primaju zadatke. Pretpostavlja se da je ovakvo rešenje doneto zbog izuzetne važnosti pomenutih teritorija koje se protežu duž, nekoliko hiljada kilometara dugačke granice prema SSSR-u i NR Mongoliji, pozadi kojih su raspoređene znatne sovjetske snage.

Teritorije vojnih oblasti podeljene su na vojna područja, kojih, zavisno od veličine i važnosti teritorije, može biti dva do tri u jednoj oblasti.¹¹ Vojna područja se, navodno, dele na vojne okruge, ali o tome nema pouzdanih podataka. Smatra se da na teritoriji jedne vojne oblasti mogu biti raspoređene dve do tri armije, što zavisi od toga koliki je broj područja u sastavu neke oblasti — jer princip lociranja jeste: jedna armija na jedno područje.

Sve jedinice raspoređene na teritoriji jedne vojne oblasti, uključujući i jedinice vazduhoplovstva, mornarice, milicije i granič-

¹¹ Ni po površini teritorije ni po ukupnom broju stanovništva na njima ove oblasti i područja nisu ni približno adekvatni vojnoteritorijalnoj podceli u većini drugih zemalja. Jedna vojna oblast u NR Kini, na primer, može da se prostire preko teritorija dveju provincija, a vojno područje preko teritorije jedne provincije, koje su, uzgred rečeno, same za sebe čitave države, koje obuhvataju od 20 do 80 miliona stanovnika.

ne, pod neposrednom su komandom komandanta te oblasti. Iz ovoga bi se mogao izvući zaključak da su sve, ili gotovo sve, vojne oblasti (zbog ogromnog prostranstva nacionalne teritorije, međusobne nedovoljne povezanosti, relativno velike udaljenosti od centralnih vlasti, itd.), do izvesnog stepena osamostaljene, naročito periferne oblasti.

Vojna obaveza. U NR Kini služenje vojnog roka traje od 4 do 6 godina, zavisno od vida i roda vojske. Najduži rok je u ratnoj mornarici — 5 do 6 godina, zatim u vazduhoplovstvu — 5, dok je u kopненоj vojsci najkraći — „svega” 4 do 5 godina.

Očito je da postoji nesklad između ukupnog ljudskog potencijala—uopšte i priraštaja muškog dela stanovništva—posebno, s jedne, i brojnog stanja oružanih snaga i godina trajanja vojnog roka, s druge strane. Pomenuti nesklad i problem obuke tolikog broja (preko 6 miliona) obveznika koji svake godine pristižu za odsluženje roka Kinezi rešavaju na relativno jednostavan način tako što od celokupnog broja mladića godišta prispelog za odsluženje roka proberu samo „privilegovane” pojedince — oko 10% od ukupne mase, a svi ostali se, navodno, šalju u centre za obuku Narodne milicije, gde dobijaju takozvanu „sedmičnu obuku” — čime se u osnovi i rešava problem obuke najvećeg dela ove mase vojnih obveznika.

Vojni rashodi. Poslednje godine razvoja i usavršavanja oružanih snaga NR Kine karakteriše, pored ostalog, naglo povećanje izdataka za potrebe armije i odbrane u celini. Ovo se naročito zapaža posle ispaljivanja prve „A”-bombe, kada je došlo i do jačeg angažovanja finansijskih sredstava za proizvodnju nuklearnog oružja.

Vojni budžet za 1967. godinu iznosio je oko 6,5 milijardi, a za 1968. bilo je predviđeno da pređe 7 milijardi dolara, pa je time NR Kina, po izdacima za potrebe armije, izbila na treće mesto u svetu — odmah posle SAD i SSSR-a, sa tendencijom njegovog daljeg porasta. Međutim, stvarne izdatke NR Kine za potrebe armije nije moguće tačno proceniti zato što zvanični vojni budžet nije i jedini izvor finansijskih sredstava za potrebe odbrane; u stvari, i deo nekih drugih budžeta se, posredno ili neposredno, troši u te svrhe. Na osnovu toga moglo bi se zaključiti da se za potrebe odbrane troše velika sredstva, koja se kreću u granicama oko 10% od bruto nacionalnog dohotka — čija visina se, prema raspoloživim podacima, procenjuje na 50—75 milijardi dolara. Od te sume dobar deo se troši za brži razvoj nuklearne energije, odnosno za intenzivniju proizvodnju nuklearnog oružja i sredstava za njegovo prenošenje — naročito na veća odstojanja.

VOJNA AKTIVNOST NA SPOLJNEM PLANU

Dosledni osnovnim principima svoje spoljne politike, svojim gledanjima na dalja kretanja savremenog sveta, a u skladu sa sopstvenim vojnopolitičkim koncepcijama i rešenjima, Kinezi posled-

njih godina intenzivno šire svuda u svetu svoj uticaj i na vojnom planu.

To neposredno (ponegde i posredno) vojno angažovanje NR Kine na međunarodnoj sceni manifestuje se u raznim oblicima, počev od neposrednog fizičkog prisustva vojnih jedinica ili grupa pripadnika njenih oružanih snaga, preko davanja vojne pomoći, do „izvoza” ideja o gerilskom ratovanju. Kinezi preduzimaju i niz drugih mera kojima je cilj brže širenje i jačanje njihovog uticaja — naročito kod malih i nerazvijenih zemalja.

Time se, pored ostalog, može i tumačiti činjenica da se oko 40.000 kineskih vojnika (pretežno inžinjerijskih i pav-jedinica) već nekoliko godina nalazi na teritoriji Severnog Vijetnama. Svojim prisustvom, izgleda, daju do znanja da su spremni, ako to zatreba, da se i neposredno angažuju — kao što je to bio slučaj i pre 18 godina u Koreji, u vreme kada su kineske mogućnosti i oružane snage bile daleko ispod današnjih.

Drugi oblik neposrednog prisustva pripadnika kineske armije u nekim zemljama sveta predstavljaju kineski vojni stručnjaci, savetnici, instruktori, itd. Veće ili manje grupe ovih stručnjaka nalaze se u armijama nekih azijskih zemalja, a ima ih i na drugim kontinentima, pa i u Evropi, na primer — u susednoj Albaniji.

Vojna pomoć je jedan od uticajnih i značajnih oblika kineske ekspanzije u međunarodnim okvirima — sa težištem na azijskom kontinentu. Zavisno od toga kome se daje, ta pomoć može biti i besplatna, ali se ipak najčešće radi o prodaji oružja, municije i drugog ratnog materijala i opreme — uz povoljne uslove za primaoca (niske kamate i dugogodišnji rokovi otplate). U situaciji kada i sami ne raspoložu obiljem materijalno-finansijskih sredstava, odnosno velikog i „svesnog” samoodricanja cele nacije, u fazi izuzetnih napora na planu brzog jačanja i modernizovanja svoje armije (u toku je prva godina II sedmogodišnjeg plana njenog razvoja), naročito nuklearnog faktora, Kinezi nalaze mogućnosti i odvajaju dosta velika sredstva za vojnu pomoć drugim zemljama.

Pored moralne, NR Kina pruža izvesnu materijalnu pomoć Južnom Vijetnamu i gerilskom pokretu u Burmi. Pod njenim uticajem je i Patet Lao u Laosu kojeg, navodno, i materijalno pomaže, kao i gerilski pokret u Tajlandu. Pod snažnim kineskim uticajem je i KP Indonezije, a sami Indonežani tvrde da Kinezi materijalno pomažu gerilski pokret na o. Borneo. Pokret takozvanih crvenih Kmera u Kambodži takođe je pod kineskim uticajem, koji, izgleda, i materijalno pomažu, itd.

Važnu stavku u kineskom „izvozu” na vojnom planu čine ideje i šabloni o gerilskom ratovanju, čime Kinezi žele da nametnu svoja gledišta o mogućnosti izvođenja revolucija, vođenja oslobodilačkih pokreta, masovnog organizovanog otpora, itd. Glavni pravac „izvoza” usmeren je na plodno tle prostranog područja jugoistočne Azije, mada nisu zanemareni ni ostali interesantni regioni sveta. Činjenica je da su pojedini kineski primeri i uzori naišli na pogodan teren kod dela ekstremno revolucionarno raspoložene omladine pojedinih zemalja, uključujući tu i neke kapitalističke, što se najbolje

moglo primetiti prošlog proleća za vreme masovnih demonstracija radničke i studentske omladine.

Vojni aspekt kineske revolucije imao je snažan odjek u mnogim zemljama, posebno u zavisnim i poluzavisnim, pa na tom planu treba i ubuduće očekivati još intenzivnije angažovanje NR Kine, na još širem frontu, prema stepenu širenja njene ekonomske i vojne moći.

NUKLEARNO NAORUŽANJE

U širenju postojećeg, već odavno predimenzioniranog, nuklearnog „kišobrana”, od pre četiri godine učestvuje i NR Kina. Zahvaljujući ogromnim naporima, velikim ulaganjima i odricanjima svih vrsta, Kinezi su uspjeli da svoju prvu „A”-bombu isprobaju već u jesen 1964. godine, a sedmu u decembru 1968. godine.

Ako se problem proizvodnje ovih sredstava sagleda izbliza i kompleksno, dolazi se do zaključka da je za relativno kratko vreme (svega četiri godine) ova zemlja postigla možda veće rezultate nego mnogo razvijenije i bogatije zemlje — za isti broj godina — pre nje. Ovde treba imati u vidu kinesko korišćenje tuđih iskustava i „preskakanje” pojedinih faza eksperimentisanja i proizvodnje — za razliku od prvih nuklearnih zemalja koje su išle nešto dužim putem.

Prava vrednost postignutog uspeha na tom planu vidi se iz podatka da je prva kineska „A”-bomba bila nominalne jačine, oko 20 KT a, prema nekim procenama, poslednje dve imale su megatonsku jačinu.¹²

Činjenica da su Kinezi za protekle četiri godine isprobali određen broj bombi i stvorili zalihe ovih sredstava¹³ možda i nije toliko bitna (sa stanovišta tehnološkog procesa i tehničkih mogućnosti) koliko je bitno da na ovom planu NR Kina ide mnogo bržim koracima nego što je to svet očekivao.¹⁴ Pri tom se ne misli samo na nuklearne bojeve glave, već i na sredstva za njihovo prenošenje; naime, poznato je da je šesta bomba ispaljena pomoću rakete srednjeg dometa (na odstojanju oko 600 km). U vezi s tim treba istaći da Amerikanci procenjuju da će NR Kina do 1970. raspolagati raketama srednjeg dometa (do 2.000 km), dok Japanci misle da će do 1972. godine imati i interkontinentalne projekte.

Već je ranije pomenuto da se na proizvodnju nuklearnog naoružanja troši dobar deo vojnog budžeta. Šta za NR Kinu znači trošenje tolikih sredstava za potrebe odbrane, odnosno za proizvod-

¹² Prva američka »A«-bomba isprobana je 1944. god. SSSR je svoju prvu »A«-bombu isprobao avgusta 1949, a prvu »H«-bombu 1953, dok interkontinentalnim raketama raspolaže od 1956. god. Prva francuska hidrogenska bomba isprobana je na Pacifiku 24. 8. 1968. god.

¹³ Amerikanci predviđaju da bi Kinezi do kraja 1979. god. mogli imati do 150 interkontinentalnih projektila. Za broj nuklearnih borbenih sredstava taktičko-operativne namene ne daju nikakve prognoze.

¹⁴ Od ispaljivanja prve »A« do ispaljivanja prve »H«-bombe Francuzima je trebalo više od 5 godina, Kinezima nepune 3, Sovjetima 4, a Amerikancima 7 godina.

nju nuklearnog oružja, najbolje ilustruje podatak da se visina nacionalnog dohotka po stanovniku u nekoliko poslednjih godina kretala u granicama između 75 i 100 dolara.¹⁵ S druge strane, i sama cena proizvodnje jedne „A“-bombe, s obzirom na postojeće uslove, daleko je veća u NR Kini nego u SAD ili SSSR-u, što još više povećava napore Kineza i zahteva sve veća njihova odricanja — prema stepenu povećanja proizvodnje.

Međutim, sve teškoće i problemi s kojima se Kinezi bore zasenjeni su njihovim očiglednim uspesima. Stvorena baza dopušta pretpostavku da u narednom periodu treba očekivati još veće rezultate NR Kine kako u proizvodnji nuklearnih bojevih glava (razne jačine i namene) tako i sredstava za njihovo lansiranje i prenošenje (naročito raketa srednjeg i velikog dometa), savremenih aviona i, verovatno, podmornica na nuklearni pogon.

OSNOVNI PRAVAC RAZVOJA

Sadašnji period razvoja oružanih snaga, gledano u celini, karakterističan je po tome što se jasno ispoljava težnja za „prilagodavanjem“ novostvorenim uslovima, koji su, pored ostalog, rezultat činjenice da NR Kina raspolaže sopstvenim izvorima nuklearnog naoružanja, mada još nije sasvim jasno da li su se i kako ova sredstva uklopila (u organizacijsko-formacijskom pogledu) u postojeću strukturu kineskih oružanih snaga. Realno je pretpostaviti da će njihovo širenje kroz strukturu armije, kao i uvođenje u organizaciju vidova i rodova vojske, zavisiti od stepena povećanja njihove proizvodnje.

Nezavisno od toga, ulažu se ogromni naponi da se oružane snage (do sada, donekle, zapostavljene na račun razvoja nuklearnog faktora), a posebno kopnena vojska, što pre oblikuju u jednu savremeniju formu. Ovdje se ne misli samo na usavršavanje jedinica pojedinih vidova i rodova u organizacijsko-formacijskom smislu, već i na modernizovanje naoružanja i opreme, poboljšanje obuke i usavršavanje svih elemenata od kojih zavisi i po kojima se ocenjuje vrednost jedne armije i njena bojeva gotovost u savremenim uslovima.

Ta težnja u okviru kopnene vojske ogleda se u jačoj međusobnoj integraciji pojedinih srodnih rodova, u povećavanju pokretljivosti, vatrene i udarne moći, manevarske sposobnosti, mogućnosti komandovanja, kao i poboljšanju ostalih uticajnih elemenata u organskoj strukturi jedinica. Kod vazduhoplovstva se to manifestuje u povećanju mogućnosti za vertikalni manevar, elemenata neposrednog sadejstva sa jedinicama ostalih vidova i povećanju mogućnosti prenošenja nuklearnih bombi na veća odstojanja. Kod mornarice izgleda da je težište usmereno na razvoj podmorničke flote i manjih brzih površinskih plovniha objekata.

¹⁵ Radi izvesnog upoređenja treba pomenuti da je američki bruto nacionalni dohodak po stanovniku u 1967. godini iznosio oko 3.600 dolara, tj. da je bio oko 36 puta veći od dohotka iste godine u NR Kini.

Definitivnim raskidom sa SSSR-om 1963/1964. godine, prestankom prijema njegove vojne pomoći i odustajanjem od daljih nabavki naoružanja i opreme kod njega, NR Kina se orijentisala gotovo isključivo na sopstvene izvore. Kinezi već proizvode skoro celokupno naoružanje, borbenu tehniku i opremu. Za proizvodnju nekih borbenih sredstava imaju sopstvena rešenja, a u većini slučajeva to su kopije sovjetskih originala. Računa se da su Kinezi dobili od SSSR-a oko 300 licenci za proizvodnju raznovrsnih primeraka naoružanja, borbene tehnike i opreme za potrebe sva tri vida oružanih snaga.

Vojna industrija raspolaže sa preko 150 industrijskih preduzeća — fabrika, od čega je oko 100 izgrađeno uz pomoć SSSR-a, i oko 15 brodogradilišta koja rade za vojne potrebe. Od oko 3 miliona radnika mašinske industrije Kine, polovina radi u vojnim preduzećima, što još jednom ukazuje na velik značaj vojnog faktora u NR Kini.

Pukovnik
Čiro I. SIKAVICA

LITERATURA:

- »Chinese Rimland Strategy«, *Military Review*, januar 1967. god;
- »Mainland China: Geographic Strengths and Weaknesses«, *Military Review*, januar 1967. god.;
- »Communist China and Petroleum«, *Military Review*, februar 1967. god.;
- »Communist China: Army — Party Relations«, *Military Review*, februar 1967. god.;
- »Mao's 10 Principles of War«, *Military Review*, jul 1967. god.;
- »What Price China's Bomb?«, *Military Review*, avgust 1967. god.;
- »Red Paper Tiger«, *Military Review*, oktobar 1967. god.;
- »Red China's Divided Army«, *Military Review*, novembar 1967. god.;
- »World Revolution and People's War«, *Military Review*, mart 1968. god.;
- »The Military Balance 1967—1968 i 1968—1969«.
- »The Jane's Fighting Ships 1967—68«, str. 54—58.
- *Vojna enciklopedija*, tom 4, str. 449—450.
- *Svjetski almanah* 67, str. 595—596.
- »Chinese Nuclear Development«, *Survival*, septembar 1967. god.;
- Stvaranje nove vlasti (Kina posle »kulturne revolucije«), *Komunist* od 28. XI 1968. god.;
- Edvard Kardelj: »Socijalizam i rat«, izdanje *Kulture*, 1960. god.;
- Podaci iz članaka i reportaža objavljenih u dnevnoj štampi tokom 1968. god.